

Katsaus kiertotalouden mahdollisiin taloudellisiin ohjauskeinoihin

24.8.2017
Ympäristöministeriö, Pankkisali

Sarianne Tikkanen, Riina Antikainen, Petrus Kautto ja Hanna Salmenperä
Suomen ympäristökeskus - SYKE

Työpaketti 2: Tavoitteet, tehtävät ja tekijät

Tavoitteet ja tehtävät

- Kartoittaa kiertotalouden edistämisen mahdollisia taloudellisia ohjauskeinoja
- Tehdään katsaus esimerkkeihin, kokemuksiin, tutkimuksiin ja keskusteluun
- Tunnistetaan keskeisiin arvoketjuihin tarkoituksenmukaisia keinoja

Aineisto ja menetelmät

- Kirjallisuuskatsaus, haastatteluja ja työpaja

Tutkijoina SYKEssä:

Riina Antikainen, Petrus Kautto, Hanna Salmenperä ja Sarianne Tikkanen

Mitä taloudelliset ohjauskeinot ovat?

Taloudellisia ohjauskeinoja - keppejä ja porkkanoita

Veroja

Tukia

Maksuja

Päästökauppa

Resurssiverot

**T&K -
rahoitusinstrumentit**

**Luonnonvarojen
ottomaksut**

Ympäristöverot

Yritystuet

**Luonnonvarojen
käyttömaksut**

Tuoteverot

Investointituet

Jättemaksut

**Arvonlisäveron
muutokset**

**Haitallisten tukien
leikkaaminen**

**Palautus-
panttijärjestelmät**

**Työn verotuksen
keventäminen**

**Vero-
vähennykset**

**Haitallisten
verovähennysten
leikkaaminen**

Kokonaisvaltaisesti **keppejä ja porkkanoita**

- Kiertotalous

- tarkoittaa systeemistä muutosta kohti uudenlaista kuluttamista ja tuotantoa ja koko talousjärjestelmää.
- edellyttää kokonaisvaltaisia muutoksia yhteiskunnan rakenteissa ja erityisesti ohjauskeinoissa. Parhaillaan monet ohjauskeinot tukevat lineaarisen talouden mukaista toimintaa ja siten hidastavat tai peräti estävät muutosta kohti kiertotaloutta.

Kokonaisvaltaisena ohjauskeinopakettina:

Verotuksen painopisteen muuttaminen tukemaan kiertotaloutta

- Painopisteen siirtäminen työn verotuksesta luonnonvarojen käytön ja ympäristöhaittojen verotukseen

Ekologinen verouudistus - Vihreä budjettiudistus

Miksi tarvitaan taloudellisia ohjauskeinoja – mutta niitä ei ole vielä käytössä?

- Taloudellisen ohjauksen etuja
 - sisäistävät haitalliset ulkoisvaikutukset ja niukkuuden kustannuksiin
 - muuttavat suhteellisia hintoja
 - vaikuttavia, kustannustehokkaita ja dynaamisesti tehokkaita

Kansallisen käyttöönoton ongelmia

- yritysten mahdolliset kilpailukykyhaitat globaaleilla markkinoilla
- erityisesti verot nähdään kielteisessä valossa ja lisäkustannuksina
- lineaarista taloutta ylläpitävien rakenteiden muuttamisen vaikeus

Miten yhdistää vahvuudet ja ratkaista haasteet?

Ohjauskeinot räätälöitävä huolellisesti **tavoitteen ja toimintaympäristön** mukaan:

- Mitä kiertotalouden arvoketjuja ja toimintoja halutaan edistää?
- Minkälaisen sääntelykokonaisuuden osaksi uusi keino tulee?
- Miten varmistaa yhteensopivuus ja ohjauksen koherenssi?
- Miten tunnistaa ja poistaa kiertotaloutta estäviä ohjauskeinoja?

Ei välttämättä uusi keinoja, vaan nykyisten keinojen uudelleen suuntaamista, esim. yritystukien muuttaminen kiertotaloutta edistäviksi.

Kiertotalouden kiertoja ja niiden mahdollisia ohjauskeinoja

Taloudellisia ohjauskeinoja teknisten materiaalien kiertoihin

Ohjauskeinot / kierrot	Ylläpito ja kunnostaminen	Uudelleenkäyttö	Uudelleenvalmistus	Kierrätys
Verot	<ul style="list-style-type: none"> kotitalousvähennyksen laajentaminen verohelpotuksia ylläpito- ja kunnostuspalveluille ALV:n keventäminen palveluille työn verotuksen keventäminen kertakäyttötuotteiden veroja 	<ul style="list-style-type: none"> kiertotaloutta tukevien palvelujen ALV:n keventäminen työn verotuksen keventäminen 	<ul style="list-style-type: none"> luonnonvaraveroja neitseellisille raaka-aineille työn verotuksen keventäminen 	<ul style="list-style-type: none"> jäteveron pohjan laajentaminen jätteenpolttovero pakkausveropohjan laajentaminen
<div style="border: 2px solid orange; border-radius: 15px; padding: 10px; display: inline-block;">Miten edistää tuotesuunnittelua?</div>				
Tuet	<ul style="list-style-type: none"> Tutkimus- ja tuotekehitykseen rahoitusta – Yritystukia - Investointitukia Olemassa olevien yritystukien suuntaamista siten, että ne tukevat kiertotaloutta mm. innovaatioita, tuotesuunnittelua, tuotteista palveluihin –liiketoimintakonsepteja, tuotantorakenteen uudistumista Kiertotaloudelle haitallisten tukien poistaminen 			
Maksut	<div style="border: 2px solid orange; border-radius: 15px; padding: 10px; display: inline-block;">Miten kannustaa tuotteista palveluihin – liiketoimintakonsepteja?</div>			<ul style="list-style-type: none"> Pay-As-You-Throw -maksuja jätevesimaksun määräytyminen ravinteiden ja haitallisten aineiden pitoisuuksien perusteella jätevesimaksuja korottaminen rahoituksen keräämiseksi investointeihin
Muut taloudelliset keinot	<ul style="list-style-type: none"> hankerahoitusta: neuvontaa ja ohjausta palveluun perustuvien konseptien kehittämiseen 		<ul style="list-style-type: none"> palautus-pantti -järjestelmän laajentaminen esim. elektroniikkaan ravinnepäästökauppa esim. nitraateille 	

Taloudellisia ohjauskeinoja luonnonvarojen säästeliääseen ja resurssitehokkaaseen käyttämiseen

Ohjauskeinot	Luonnonvarojen ottaminen ja teknisten materiaalien valmistus
Verot	<p>Luonnonvaroihin kohdistuvia veroja esim.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kaivannaisvero tai kaivostoiminnan energiaverovähennyksen poistaminen • mineraalilannoitteiden raaka-aineiden verotus: mineraalifosforivero • maa-ainesvero, mm. sora- ja hiekkavero • resurssivero mineraaliöljylle muovien raaka-aineena • kriittisten raaka-aineiden verotus • vedenotto- / vedenkäyttövero
Tuet	<ul style="list-style-type: none"> • T&K rahoitusta • Yritystukia • Investointitukia
Maksut	<ul style="list-style-type: none"> • vesimaksun korottaminen
Muut taloudelliset ohjauskeinot	<ul style="list-style-type: none"> • Ravinnepäästökauppa

• Miten kannustaa luonnonvarojen käytön minimointiin?

• Miten kannustaa siirtymistä uusiutumattomista uusiutuviin luonnonvaroihin ja kierrätysmateriaaleihin?

Työpaketin seuraavat askeleet ja tuotokset

Seuraavat askeleet

- Ohjauskeinojen tunnistamien työpaketti 1:n arvoketjuihin
- Valitaan joitakin ohjauskeinoja tarkempaan arviointiin ja mallinnettavaksi seuraavassa työpaketissa 3

Raportti

- Katsaus kotimaisista ja kansainvälisistä esimerkeistä, kokemuksista, tutkimuksista ja keskustelusta
- Ilmestyy hankkeen väliraporttina syksyllä 2017

Kiitos!

Lisätietoja:
sarianne.tikkanen@ymparisto.fi

